

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA ÇALIŞAN SINIF VE BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN TEFTİŞ FORMUNDA YER ALAN ÖLÇÜTLERLE DEĞERLENDİRİLMESİ(*)

ASSESSMENT OF CLASS AND SUBJECT TEACHERS WORKING IN PRIMARY SCHOOLS ACCORDING TO CRITERIA IN INSPECTION FORMS

Arş. Gör. Sevim ÖZTÜRK
Inönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

ÖZET

Çağdaş ve bilimsel denetim anlayışlarında değerlendirme, sadece kontrol amaçlı değil, aynı zamanda sistemi ve eğitim-öğretim sürecini geliştirmek amacıyla yapılır. Bu nedenle değerlendirmenin denetim boyutu, tanılama, değerlendirme ve geliştirme işlevleriyle gerçekleştirilmelidir. Sistemin tüm girdilerini dikkate almadan yapılacak bir değerlendirmenin objektif ve sağlıklı olması beklenemez.

Öğretmen performansını değerlendirmede temel alınan ölçütlerin, denetimlerde dikkate alınma düzeyleri ile puanlarının uygunluk derecesine göre bir değerlendirmesini yapmaya yönelik olan bu araştırmaya, Malatya ili ilköğretim kurumlarında görev yapan 150 sınıf ve branş öğretmeni katılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmenler, başarılarının değerlendirilmesinde kullanılan ölçütleri yetersiz bularak, denetimlerde öğretmenin gösterdiği çaba ve ürüne yaptığı katkı ile çevre, mevcut olanaklar, ailenin yapısı, öğrencinin bireysel özellikleri gibi değişkenlerin de dikkate alınması ve değerlendirilmesini sağlayacak ölçütlerin geliştirilmesi yönünde görüş belirtmişlerdir.

ABSTRACT

Evaluation has an important place in education and teaching activities. Measurement is necessary in order to make a decision about quality. Evaluation in education expresses the quality of the work or activity in quantitative terms. Supervision in education is, in a way, the same as evaluation in education.

In understanding contemporary and scientific supervision, evaluation aims not to only control, but is also done to improve the system and the process of education and training. For this reason evaluation of the supervision process should be carried out with diagnosis, evaluation and the function of development. An evaluation can not be expected to be objective and healthy without taking all the input of the system into consideration.

The atmosphere of education and evaluation of the pupils' knowing, hearing and psycho-motor abilities, is closely related to the teachers' evaluation. The evaluation of in-class activities therefore has a vital importance in connection with the educational process.

"Inspection Forms" prepared as result of inspection and supervision are concrete documents indicating the whole evaluation of the teacher's struggle and activities.

GİRİŞ

Eğitim-öğretim etkinliklerinde değerlendirmenin önemli bir yeri vardır. Karara varmak için bir niteliğe ait bazı ölçmeler yapılması zorunludur. Eğitim denetiminde yapılan değerlendirme, çalışmaların niteliğini nicelikle ifade olanağı sağlar. Eğitimde denetim bir anlamda değerlendirme ile aynı anlamı ifade eder. Değerlendirmenin amaç, işleyiş ve ürün olan üç boyutu birbiri ile yakından ilişkili olup, hepsi birlikte ele alındığında kurum ça-

lışmaları hakkında bir sonuç elde edilir, bir yargıya varılır. Bazı durumlarda değerlendirmeden söz edilirken; ölçme, gözlem, kıymet ve değer biçme kavramları değerlendirilmenin yerine kullanılmaktadır. Aslında, bu ifade edilenler tamamen değerlendirme değil, değerlendirmenin birer ögesidir (Turgut, 1990, 220-249).

Eğitimde teftişin değerlendirme boyutunu öne çıkardığımızda beklenen amaç iki noktada toplanabilir: İlki, eğitimden beklenen sonuçlarla elde edilen sonuçlar

(*) Bu makale KTÜ tarafından Trabzon'da düzenlenen VIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (1-3 Eylül 1999)'nde bildiri olarak sunulmuştur.

arasındaki ilişkinin belirlenmesi; diğeri, değerlendirme sonuçlarına bakarak ileriki eğitim uygulamalarının etkinliğini ve verimliliğini artırıcı önlemlerin alınmasıdır (Bursalıoğlu, 1991, 165-166).

Çağdaş ve bilimsel denetim anlayışlarında değerlendirme, sadece kontrol amaçlı değil, aynı zamanda sistemi ve eğitim-öğretim sürecini geliştirmek amacıyla yapılır. Bu nedenle değerlendirmenin denetim boyutu, tanılama, değerlendirme ve geliştirme işlevleriyle gerçekleştirilmelidir. Sistemin tüm girdilerini dikkate almadan yapılacak bir değerlendirmenin objektif ve sağlıklı olması beklenemez (Taymaz, 1982, 123-124).

Eğitim ortamının ve öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerinin değerlendirilmesi, öğretmenin değerlendirilmesi ile çok yakın ilişkilidir. Bu nedenle sınıfı etkinliklerin değerlendirilmesi, eğitim sürecinin amacı açısından yaşamsal bir önem taşır (Aydın, 1993, 72).

Teftiş ve denetimler sonucu düzenlenen "Teftiş formları" ise, bütün bu çabaların göstergesi ve ölçütü olarak, öğretmenin değerlendirmesinde somut bir belgedir.

AMAÇ

Bu araştırmada, öğretmen performansını değerlendirmede kullanılan teftiş formundaki ölçütlerin, denetimlerde dikkate alınma düzeyleri ile puanlarının uygunluk derecesine göre bir değerlendirmesini yapmak, sınıf ve branş öğretmenlerinin değerlendirilmesinde kullanılacak ölçütleri geliştirerek, yeni teftiş formları düzenlemek amaçlanmıştır.

Bu amaca ulaşmak üzere aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1- Müfettişler, denetimleri sırasında Öğretmen Teftiş Formunda yer alan davranışlardan her birini ne derece dikkate almaktadırlar?

2- Davranışların değerlendirilmesinde kullanılan puanların uygunluk dereceleri nedir?

YÖNTEM

Araştırma, tarama türü bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma evrenini, Malatya ili ilköğretim kurumlarında görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerinin tamamı oluştururken, örnekleme toplam 78 ilköğretim okulundan random yöntemle seçilmiş 150 denek oluşturmuştur.

Veriler, toplam 40 maddeden oluşturulan anket aracılığıyla toplanmıştır.

Geliştirilen bilgi toplama aracının kapsam geçerliliği için uzman görüşüne başvurulurken, yapı geçerliliği için de literatürdeki araştırma bulguları dayanak alınmıştır. Araştırma sonunda aracın toplam güvenilirliği Eronbach Alpha ile saptanmış ve Alpha katsayısı .94 bulunmuştur.

Bilgi toplama aracı olan anket, araştırmaya katılan

öğretmenlerin tamamı (150 kişi) tarafından doldurulmuştur.

Belirlenen maddelere öğretmenlerin katılma derecelerini tespit etmek üzere beşli bir Likert türü ölçek kullanılmıştır. Anketin ikinci ve üçüncü bölümleri farklı seçeneklerle ölçülmüştür. Bu seçenekler; birinci bölüm için Hiç (1), Az (2), Kısmen (3), Büyük Ölçüde (4) ve Tamamen (5) şeklinde belirlenirken; ikinci bölüm için Çok Az (1), Az (2), Normal (3), Fazla (4) ve Çok Fazla (5) şeklinde belirlenmiştir.

Öğretmenlere ilişkin kişisel bilgilerin frekans ve yüzdeleri alınmıştır. Aracın II. ve III. bölümünde yer alan 36 maddeyle ilgili frekans, ortalama ve varyans değerleri bulunmuştur. Cinsiyet, kıdem, mezuniyet yeri ve denetim sayısı, değişkenleri ile öğretmenlerin maddelere verdikleri cevaplar arasında bir ilişki olup olmadığı LSD testi ile sınanmıştır.

Manidarlık sınavında güven düzeyi olarak .05 kullanılmıştır.

Verilerin yorumlanmasında her bir ifadeye ilişkin olarak hesaplanan ortalamaların, bir maddenin gerçekleşme düzeyini gösterdiği düşüncesi esas alınmıştır. Davranışlar (ölçütler) bu ortalamalarına göre kullanılan ölçekte belli seçeneklere girmişlerdir. Ölçeğin seçenekleri, bunların sınırları ve verilen ağırlıklar şöyledir:

Aritmetik ortalamalar yorumlanırken 1.00 – 1.79 arasındaki ortalama değerlerin "Hiç", 1.80 – 2.59 arasındaki değerlerin "Az", 2.60 – 3.39 arasındaki değerlerin "Kısmen", 3.40 – 4.19 arasındaki değerlerin "Büyük Ölçüde", 4.20 – 5.00 arasındaki değerlerin ise "Tamamen" düzeyinde değer taşıdığı; üçüncü bölüm için, 1.00 – 1.79 arasındaki ortalama değerlerin "Çok Az", 1.80 – 2.59 arasındaki değerlerin "Az", 2.60 – 3.39 arasındaki değerlerin "Normal", 3.40 – 4.19 arasındaki değerlerin "Fazla", 4.20 – 5.00 arasındaki değerlerin ise "Çok Fazla" düzeyinde değer taşıdığı kabul edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma verileri, öğretmenler hakkında toplanan kişisel bilgiler ile teftiş formunda yer alan davranışların denetimlerde dikkate alınma düzeyleri ve puanlarının uygunluk dereceleri hakkında öğretmen görüşünü belirlemeye yönelik olmak üzere üç bölümde incelenmiş, II. ve III. bölümdeki davranışlar da

- Öğretmenin öğretim ortamını düzenlemedeki başarısı,
- Plan ve program hazırlama ve uygulamadaki başarısı,
- Sınıfı öğretim etkinliklerindeki başarısı ve
- Eğitim-öğretim dışındaki etkinliklerdeki başarısı olmak üzere dört alt boyutta değerlendirilmiştir.

Çizelge 1. Öğretim Ortamının Düzenlenmesine İlişkin Bulgular

Madde	Hiç		Az		Kısmen		Büyük Ölçüde		Tamamen		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5	14	9.3	14	9.3	50	33.3	62	41.3	10	6.7	150	100
6	17	11,5	32	21.6	60	40.5	30	20.3	9	6.1	148	100
7	15	10.0	34	22.7	52	34.7	42	28.0	7	4.7	150	100

I. Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkeni bakımından 150 öğretmenin 95'inin kadın, 55'inin de erkek olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerin genel toplam içindeki oranı % 36.7 iken, kadınların oranı ise % 63.3 olarak bulunmuştur. Bu oran merkez okullarda bayan öğretmenler lehine bir dağılım sergilemektedir. Buradan, son yıllarda sınıf öğretmenlerinin giderek bir bayan mesleği haline gelmekte olduğu sonucu çıkarılabilir.

Meslekteki toplam hizmet süresine verilen cevaplardan, öğretmenlerin yarısından çoğunun % 59.3 (89 kişi) 21 yıl ve daha fazla kıdeme sahip oldukları ve kıdemlerine yakın sayıda denetim gördükleri tespit edilmiştir. Bu durum, onların denetim sisteminin işleyişi hakkında görüş belirtebilecek birikimlerinin olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin mezun oldukları öğretim kurumuna ilişkin bulgularda, deneklerin yarısından fazlasının (% 64.7 ile 97 kişi) Eğitim Önlisans programı çıkışlı oldukları; bunu 34 kişi ile (% 22.7) Eğitim Enstitüsü çıkışlılar izlerken, Yüksek Öğretmen Okulu çıkışlı öğretmenlerin oranı % 7 (1 kişi) olarak bulunmuştur.

Öğretmenlerin meslekteki hizmet süreleri boyunca gördükleri denetim sayısına verilen cevaplardan, sahip oldukları kıdemlerine yakın sayıda denetim gördükleri tespit edilmiştir.

II. "Teftiş Formu"nda Yer Alan Davranışların Denetimde Dikkate Alınma Düzeylerine İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin denetimlerinde kullanılan teftiş formunda yer alan davranışlar, öğretmenin farklı alanlardaki başarısına yönelik dört alt boyutta in-

celenmiştir.

a) Sınıf öğretmenin görevlerinden biri olan öğretim ortamının düzenlenmesi etkinlikleri ankette (Teftiş Formu'nda) üç davranışla ifade edilmektedir.

Deneklerin bu konudaki görüşleri frekans (f) ve yüzde (%) olarak şöyledir:

Denekler denetimlerde, 5. maddede yer alan "Dersliğin ve diğer bölümlerin donanımı, bakımı, temizliği ve derse hazırlanması" davranışının büyük ölçüde (% 41.3); 6. maddede yer alan "Seviyeye uygun ders/oyun, araç gereçlerini, atölyeleri kullanma, kullandırma" davranışının kısmen (%40.5) ve 7. maddede yer alan "Kütüphane, kitaplık, laboratuvar, atölye, işlik ve salon gibi bölümlerden öğrencileri faydalandırma" davranışının da kısmen (% 34.7) dikkate alındığı konusunda yüksek katılım göstermişlerdir. Bu davranışların dikkate alınma düzeyleri genel toplam içerisinde (5. md. % 81.3; 6. md. % 68.2; 7. md. % 67.4) oranları ile yüksek düzeyde tercih edilmiştir.

Bu maddelerdeki bulgulara bakıldığında, denetimlerde, öğretmenin, öğretim ortamını düzenlemesine ilişkin davranışları büyük ölçüde dikkate alındığı ve genel başarı değerlendirmesinde büyük payı olduğu söylenebilir.

b) Öğretmenin plan-program hazırlama ve uygulama konusundaki görevleri de ankette (teftiş formunda) altı davranışla ifade edilmektedir.

Deneklerin bu konudaki görüşleri şöyledir:

Plan ve program konusuna ilişkin bu grupta denekler 8., 9., 10., 13., 19. maddelere sırasıyla % 43.9, 35.1, 34.2, 33.6, 44.8 oranlarda en fazla "kısmen" ve "büyük öl-

Çizelge 2. Plan-Program Konusuna İlişkin Bulgular

Madde	Hiç		Az		Kısmen		Büyük Ölçüde		Tamamen		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
8	8	5.4	7	4.7	29	19.6	65	43.9	39	26.4	148	100
9	10	6.8	17	11.5	44	29.7	52	35.1	25	16.9	148	100
10	13	8.7	18	12.1	51	34.2	51	34.2	16	10.7	149	100
12	15	10.0	18	12.0	53	35.3	50	33.3	14	9.3	150	100
13	8	5.4	15	10.1	50	33.6	50	33.6	26	17.4	149	100
19	9	6.3	14	9.8	20	14.0	64	44.8	36	25.2	143	100

çüde" seçeneğinde katılım göstermişlerdir. Öğretmenlerin tercihi, bu maddelerde yer alan "derse (faaliyet) hazırlık, planlama ve uygulama", "okuttuğu ders (faaliyet) ve sınıflarla ilgili defter, kayıt ve dosyaları tutma" davranışlarının, öğretmen başarısını değerlendirmede büyük oranda dikkate alındığı yönündedir.

Bu bulgulara göre, müfettişlerin, öğretmen başarısını değerlendirirken, plan-program yapma ve uygulama becerilerini de önemli ölçüde dikkate aldıkları ve genel değerlendirmede kullandıkları sonucu çıkabilir.

c) Öğretmenin sınıfıçi öğretim etkinlikleri ankette dört davranışla ifade edilirken, eğitim-öğretim etkinlikleri dışındaki çalışmalarını ise beş davranışla belirtilmektedir. Deneklerin bu maddelere verdikleri cevaplar frekans (f) ve yüzde (%) olarak şöyledir:

kişi ile % 31.8 oranında "kısmen" seçeneğinde katılım sağlanırken, en az 15 kişi ile % 10.1 oranıyla "tamamen" seçeneğinde tercih edilmiştir. Genel dağılım dikkate alındığında her dört madde için de yığılmanın "kısmen" ve "büyük ölçüde" seçeneklerinde olduğu görülmektedir.

d) Sınıf öğretmeninin görevleri arasında yer alan rehberlik, eğitsel ve sosyal etkinlikler ve okul-çevre ilişkileriyle ilgili davranışlar da, öğretmen başarısını değerlendirmede ölçüt alınmaktadır. Bu davranışlar ankette beş madde ile betimlenmiştir. Deneklerin bu maddelere verdikleri cevaplar, Çizelge 4'te frekans (f) ve yüzde (%) olarak gösterilmektedir:

Bu grupta yer alan tüm maddelerde yığılma, "kısmen" ve "büyük ölçüde" seçeneklerinde olmuştur. 11. madde % 8.7'lik oranla "Tamamen" seçeneğinde en fazla ce-

Çizelge 3. Sınıf İçi Öğretim Etkinlikleri Konusuna İlişkin Bulgular

Madde	Hiç		Az		Kısmen		Büyük Ölçüde		Tamamen		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
14	16	10.7	15	10.1	34	22.8	52	34.9	32	21.5	149	100
15	15	10.1	16	10.7	37	24.8	57	38.3	24	16.1	149	100
16	22	14.8	17	11.4	52	34.9	46	30.9	12	8.1	149	100
17	25	16.9	27	18.2	47	31.8	34	23.0	15	10.1	148	100

Çizelge 4. Eğitim-Öğretim Etkinlikleri Dışındaki Etkinliklere İlişkin Bulgular

Madde	Hiç		Az		Kısmen		Büyük Ölçüde		Tamamen		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
11	17	11.4	24	16.1	39	26.2	56	37.6	13	8.7	149	100
18	28	18.9	19	12.8	52	35.1	33	22.3	16	10.8	148	100
20	15	10.1	26	17.6	46	31.1	42	28.4	19	12.8	148	100
21	11	7.4	23	15.5	34	23.0	43	29.1	37	25.0	148	100
22	17	11.4	30	20.1	41	27.5	36	24.2	25	16.8	149	100

Bu grupta deneklerin tercihleri 14. ve 15. maddelerde en fazla (% 34.9, % 38.3) "büyük ölçüde" seçeneğinde yoğunlaşırken; 16. ve 17. maddelerde (% 34.9, % 31.8) ise "kısmen" seçeneğinde toplanmıştır. 14. maddede "Öğrencilere İstiklal Marşı'nı, Atatürk 'ün Gençliğe Hitabesi'ni, Öğrenci Andı'nı, Atatürk ilke ve inkılaplarını öğretme" davranışına genel toplam içerisinde %10.7 + 10.1 = 20.8'lik oranla az katılım olurken, % 34.9+21.5 = 56.4'lük oranla büyük ölçüde katılım sağlanmıştır. "Öğrencilerini tanıma, ferdi farklılıklarını dikkate alma, grup ve ferdi çalışmalara yönelme, sorumluluk ve güven duygusu kazandırma" davranışına (Md. 17) da en çok 47

vaplanmıştır. Deneklerin 21. ve 22. maddeler ile ilgili tercihleri, seçenekleri arasında birbirine yakın oranda bir dağılım göstermektedir. Ankette, "Sınıfı veya branşı ile ilgili öğrencilere rehberlik etme, bilgi ve becerilerini geliştirme" (Md. 11), "Yönetici ve öğretmenlerle işbirliği sağlama, verilen görevleri yapma" (Md. 18), "Kendini yetiştirme, mevzuatı izleme ve uygulama" (Md. 20), "Törenlere, mesleki toplantılara ve eğitici kol faaliyetlerine katılma" (Md. 21), "Velilerle iyi ilişkiler kurma, çevreyi tanıma, çevre imkânlarından eğitim-öğretimde faydalanma" (Md. 22) şeklinde yer alan davranışların denetimde dikkate alınma düzeyleri en yüksek

oranda (18. md. % 35.1 kısmen; 20. md. % 31.1 kısmen; 21. md. % 29.1 büyük ölçüde ve 22. md. % 27.5 kısmen) seçeneklerinde görülürken, en düşük oranda ise (18. md. % 10.8 tamamen, 20. md. % 10.1 hiç, 21. md. % 7.4 hiç ve 22. md. % 11.4 hiç) seçeneklerinde görülmektedir.

Bu bulgulara göre, her iki gruptaki davranışların da denetimlerde, öğretmen başarısını değerlendirmede büyük ölçüde dikkate alındığı sonucuna ulaşılmıştır.

e) Teftiş formunda yer alan davranışların değerlendirilmesinde kullanılan puanların uygunluk dereceleri konusunda ise, davranışlara takdir edilen puanların uygunluğu konusunda öğretmen görüşleri her puan için farklı olmakla birlikte, genelde denekler "az" ile "normal" arasında bir tercih yapmışlardır. Puanlara "çok fazla" diyenlerin oranı oldukça düşüktür.

f) Anketin 41. maddesi açık uçlu sorudan oluşmuştur. Bu madde çok az denek tarafından cevaplanmış olması nedeniyle, istatistiksel analize sokulmamıştır. Bu soruya verilen cevaplardan elde edilen bulgulara göre öğretmenler, başarılarının değerlendirilmesinde kullanılan ölçütleri yetersiz bulurken, öğrenmeye doğrudan ve dolaylı etki yapan değişkenlerin de dikkate alınmasını sağlayacak ölçütlere yer verilmesi yönünde görüş belirtmişlerdir.

Araştırma sonucunda ayrıca;

- Teftiş formunda gruplar halinde yer alan davranışların, ölçme ve değerlendirme açısından sıkıntı yarattığı, bunların tek tek puanlamasının daha uygun olacağı;

- Sekiz yıllık kesintisiz temel eğitime geçişle, ilköğretim müfettişlerinin denetimleri kapsamına alınan branş öğretmenlerinin denetimleri için de ayrı bir değerlendirme formu oluşturulması, yine günümüz koşullarında "sınıf öğretmenliği"nin yeni bir görev tanımlamasının yapılarak, buna uygun ölçütlerin geliştirilmesi, değerlendirmede objektiflik ve kolaylık

sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca öğretmenler, başarılarının değerlendirilmesinde kullanılan ölçütleri yetersiz bularak, denetimlerde, öğretmenin gösterdiği çaba ve ürüne yaptığı katkı ile çevre koşulları, mevcut olanaklar, öğrencinin kişisel ve sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel özellikleri gibi öğrenmeye doğrudan ve dolaylı etki yapan değişkenlerin de dikkate alınması ve değerlendirilmesini sağlayacak ölçütlerin geliştirilmesi yönünde görüş belirtmişlerdir.

Eğitim-öğretim etkinliklerinde değerlendirmenin önemli bir yeri ve işlevi vardır. Değerlendirmenin, uygulamanın başarı derecesini tarafsız olarak belirleme görevi yanında, örgütü ve süreci geliştirmek ve verimliliği artırmak görevi de vardır. Eğitimde denetim, bir anlamda değerlendirme ile aynı anlamı ifade eder ve onun yerine kullanılır. Bu nedenle denetim ya da değerlendirme, sadece kontrol ve ölçme amaçlı değil, aynı zamanda süreci geliştirmek için de yapılmalıdır.

Böyle olunca, sadece yıl sonunda yapılan öğretmenin değerlendirilmesi ya da ürünün (öğrencilerin) değerlendirilmesi, süreci geliştirmek için yeterli olmayacaktır. Son değerlendirme diyebileceğimiz bu ölçümler, öğretim ile ilgili stratejileri, hataları, eksikleri, yanlışları düzeltmek için çok geçtir. Eğitim-öğretim sürecinde kullandığımız maddenin yani çocuğun, gencin hiçbirini harcama hakkımız ve yetkimiz olmamalıdır.

Bu bağlamda, ilköğretim müfettişlerine verilen görevlerden rehberlik ve işbaşında yetiştirme çalışmalarına daha fazla önem verilmesi ve işlerlik kazandırılması gerekir. Hem objektif bir değerlendirme, hem de daha bilinçli bir rehberlik yapabilmek için, sene başında öğretmen ve denetmenin birlikte yapacakları durum tespiti ve yıl boyu çalışmalarını yönlendirecek bir ön değerlendirmenin yapılması gerektiği görüşündeyim. Bu amaçla hazırladığım öğretmen ve yönetici rehberlik formu taslaklarını ilgililerin görüşlerine sunuyorum.

ÖĞRETMEN REHBERLİK FORMU

1. İli		2. İlçesi		10. En Son Mezun Olduğu Okul ve Bölümü	
3. Kasabası		4. Köyü		11. Okuttuğu Sınıf/Ders	
5. Okulun Adı				12. Aynı Sınıfı Kaç Yıldır Okuttuğu	
ÖĞRETMENİN				13. Haftalık Ders Saati Sayısı	
6. Adı-Soyadı				14. Rehberlik Edilen Sınıf/Ders	
7. Kurum-Sigorta-Sicil No.				15. Sınıf Mevcudu	
8. Öğretmenliğe Başladığı Tarih				16. Rehberlik Tarihi	
9. Mesleki Kıdemi-Kadrosu				17. Branşı-Ek Branşı	

	İNCELEME VE DEĞERLENDİRME ALANLARI	Öğrn. Sa. (kişi)	Evet	Hayır
SINIFIN ÖĞRENCİ YAPISI	A. BEDENSEL GELİŞİM BAKIMINDAN			
	1. Normal gelişim göstermeyen öğrenci sayısı			
	2. Bedensel özürlü (görme-işitme-konuşma-ortopedik engelli) öğrenci sayısı			
	3. Sürekli bir hastalığı olan öğrenci sayısı			
	B. ZİHİNSEL GELİŞİM BAKIMINDAN			
	4. Öğrenme hızı ve kapasitesi yüksek öğrenci sayısı			
	5. Öğrenme hızı ve kapasitesi düşük öğrenci sayısı			
	6. Kaynaştırma eğitimine tabi tutulan öğrenci sayısı			
	C. ÖĞRENCİ HAREKETİ BAKIMINDAN			
	7. Naklen gelen öğrenci sayısı			
	8. Naklen giden öğrenci sayısı			
FİZİKSEL ORT. DÜZ. VE MEVCUT OLANAKLAR	9. Sınıf tekrarı yapan öğrenci sayısı			
	10. Bir üst sınıfa yükseltilen öğrenci sayısı			
	11. Okul öncesi eğitim almış öğrenci sayısı			
	12. Öğrenciyi tanıma yöntemleri ve teknikleri konusunda yeterli bilgiye sahip misiniz?			
	13. Bu konuda rehberliğe gereksinim duyuyor musunuz?			
	14. Dersliğin fiziksel koşulları, eğitim ve öğretime elverişli mi?			
	15. Temizlik ve düzeni, yeterli düzeyde sağlanıyor mu?			
	16. Öğrenciler genellikle sürekli oturma düzeninde mi oturuyorlar?			
	17. Konu ve yöneme uygun olacak şekilde değiştirilen bir düzende mi oturuyorlar?			
	18. Derslikte öğrenme ve ilgi köşeleri oluşturulmuş mu?			
	19. Ders araç ve gereçleri yeterli mi?			
EĞİTİM - ÖĞRETİM SÜRECİ	20. Sınıf kitaplığı yeterli mi?			
	21. Kitaplardan yeterince yararlanılıyor mu?			
	22. (Okulunuzun) ve dersliğinizin mevcut olanakları açısından eksiklerinizi öncelik sırasına göre belirtiniz. a. b. c.			
	23. Planlama ile ilgili gelişme ve değişiklikleri dikkate alıyor musunuz?			
	24. Bu konuda mesleki rehberliğe ihtiyaç duyuyor musunuz?			
	25. Öğretim etkinliklerinde, çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerinden uygun biçimde yararlanıyor musunuz?			
EĞİTİM - ÖĞRETİM SÜRECİ	26. Öğretim araç-gereç ve materyallerinden yeterince yararlanıyor musunuz?			
	27. Öğrencilerin derse etkin katılımlarını sağlayacak istek ve çalışma düzeni oluşturuyor musunuz?			
	28. Öğretimde öğrencilerin bireysel farklılıkları ve öğrenme hızlarını dikkate alıyor musunuz?			

EĞİTİM - ÖĞRETİM SÜRECİ	29. Konuları yaşamla ilişkilendiriyor musunuz?					
	30. Yaratıcı etkinlik ve bağımsız araştırma için uygun fırsatlar sağlıyor musunuz?					
	31. Öğrencilerin yetersizliklerini gidermek ve güçlü yanlarını geliştirmek için ek etkinliklere yer veriyor musunuz?					
	SÖZEL YETERLİK YÖNÜNDEN					
	32. Sınıf düzeyinin üstünde gelişim gösteren öğrenci sayısı					
	33. Sınıf düzeyinin altında gelişim gösteren öğrenci sayısı					
	SAYISAL YETERLİK YÖNÜNDEN					
	34. Sınıf düzeyinin üstünde gelişim gösteren öğrenci sayısı					
	35. Sınıf düzeyinin altında gelişim gösteren öğrenci sayısı					
	36. Öğrencilerin her yönden (bilişsel, duyuşsal, psikomotor) gelişimlerini, uygun ölçme araçlarıyla, objektif olarak ölçüyor musunuz?					
	37. Öğrencilerin başarılarını belirli aralıklarla ve sürekli değerlendiriyor musunuz?					
	38. Sınıfınızda eğitsel kol faaliyetlerini, etkin olarak yürütüyor musunuz?					
	SINIF YÖNETİMİ	39. Bu öğretim yılı yapmayı planladığınız sosyal ve kültürel etkinlikler var mı? (Lütfen belirtiniz)				
.....						
.....						
.....						
40. Sınıfta istenmeyen davranış gösteren öğrenci var mı? (Sayısı)						
41. Sınıfınızın ilişki yapısı, işbirlikçi ve katılımcı ağırlıklı mıdır?						
42. Demokratik bir sınıf ortamı oluşturmak için gerekli çabayı gösteriyor musunuz?						
43. Zamanı, planlı, etkili ve verimli olarak kullanıyor musunuz?						
44. Görünüştünüz, davranışınız ve konuşmanız ile iyi bir model oluşturmakta mısınız?						
OKUL - ÇEVRE İLİŞKİLERİ		45. Okulun fiziksel ve sosyal çevresini yeterince tanıyor musunuz?				
		46. Okulunuzun çevresi, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan;				
		* Düşük düzeyde mi?				
		* Orta düzeyde mi?				
	* Yüksek düzeyde mi?					
	47. Eğitim-öğretimde, çevre imkânlarından yararlanıyor musunuz?					
	48. Öğrenci velileriyle işbirliği ve iletişim durumunuz;					
ÖĞRETMENİN MESLEKİ GELİŞİMİ	* "Çok az" düzeyde mi?					
	* "Orta" düzeyde mi?					
	* "İyi" düzeyde mi?					
	49. Mesleki alanınızla ilgili hizmetçi eğitim kurs ve seminerlerine katıldınız mı?					
(Lütfen adını ve yılını belirtiniz)						
.....						
.....						
.....						
50. Mesleki yayınları izleyebiliyor musunuz?						
ÖĞRETMENİN EKLEMEK İSTEDİĞİ GÖRÜŞLER		DENETMENİN GÖRÜŞLERİ				
ÖNERİLECEK KAYNAKLAR						
ÖĞRETMEN İsim-imza		DENETMEN İsim-imza				

YÖNETİCİ REHBERLİK FORMU

1. İli		2. İlçesi		8. Yöneticiliğe Başladığı Tarih	
3. Kasabası		4. Köyü		9. Yöneticilikteki Kıdemi	
5. Okulun Adı				10. Mesleki Kıdemi	
YÖNETİCİNİN				11. En Son Mezun Olduğu Okul ve Böl.	
6. Adı-Soyadı				12. Branşı-Ek Branşı	
7. Kurum-Sigorta-Sicil No.				13. Rehberlik Tarihi	

		Sayı	Evet	Hayır	Yeterli	Yetersiz
OKUL İŞLETMECİLİĞİ	1. Okul türü					
	2. Okulun öğretim şekli					
	3. Okulunuzda anasınıfı var mı?					
	4. Okulunuzda özel alt sınıf var mı?					
	5. Varsa lojman sayısı ve durumu					
	6. Okul bahçesi, oyun ve uygulama için yeterli mi?					
	7. Okul bahçesinde sportif etkinlikler ve uygulama için gerekli düzenlemeler yapılmış mı?					
	8. Okulunuz, ısınma, aydınlanma, su ve kanalizasyon açısından yeterli mi?					
	9. Özel derslik, laboratuvar ve atölye var mı?					
	10. Spor salonu ve spor tesisleri var mı?					
	11. Kitaplık ve okuma salonu var mı?					
	12. Yangından korunma ve sivil savunma tedbirleri alınmış mı?					
	13. Yatakhane, yemekhane, mutfak, revir, çamaşırhane ve çalışma odaları temiz ve kullanıma elverişli mi?					
	14. Kantin var mı? İşletilmesinde sağlık şartlarına uyuluyor mu?					
	15. Varsa motorlu araçların bakım ve onarımları yapılıyor mu?					
16. Okulunuzun fiziki durumu ile ilgili eksiklik ve yetersizlikleri, öncelik sırasına göre belirtiniz.						
ÖĞRETİM LİDERLİĞİ İNSAN KAYNAKLARININ YÖNETİMİ	17. Okulunuzun kadrolu öğretmen sayısı	Sınıf öğrt. Branş öğrt.				
	18. Okulunuzun kadrolu yönetici sayısı					
	19. Okulunuzda stajyer, vekil, asker, geçici ve sınıfı olmayan öğretmen var mı? Sayısı....					
	20. Uzun süreli izinli ve raporlu öğretmen var mı?					
	21. Sınıflara ve branşlara göre açık geçen dersler var mı?					
	22. Okulunuzun toplam öğrenci sayısı	K E				

ÖĞRETİM LİDERLİĞİ İNSAN KAYNAKLARININ YÖNETİMİ	23. Öğrencilerin sınıflara göre dağılımları Anasınıfı Alt özel sınıf I II III IV V VI VII VIII					
	24. Sınıflar arasında sayı ve düzey açısından bir dengesizlik var mı?					
	25. Yıllık ve perspektif çalışma programları yaptınız mı?					
	26. Seçmeli derslerin tespitinde okul ve çevre şartlarını dikkate aldınız mı?					
	27. Eğitim-öğretim planlarının hazırlanması ve uygulanmasıyla ilgili bir sorun var mı?					
	28. Okulunuzda yetiştirme ve hazırlık kursu var mı?					
	29. Yatılı ve pansiyonlu okullarda etüt saatleri planlı ve verimli olarak yürütülmekte mi?					
	30. Yönetim politikanız, öğretmenin görevini başarmasını kolaylaştırıcı, yüksek düzeyde iş doyumunu sağlayıcı ve personel arasında olumlu ilişkiler geliştirici nitelikte mi?					
	31. Bu yıl yapılması planlanan sosyal ve kültürel etkinlikler var mı? (Lütfen belirtiniz.)					
	32. Personeliniz ve siz, mesleki açıdan bir hizmetçi eğitim kursuna gereksinim duyuyor musunuz? (Lütfen hangi konularda olduğunu belirtiniz.)					
	33. Personeliniz ve siz, alanınızla ilgili bilimsel gelişmeleri ve mesleki yayınları izleyebiliyor musunuz?					
BÜRO İŞLERİ	34. Okulunuzun yardımcı personel sayısı					
	35. Kurumda tutulması gereken defter ve dosyaların tamamı, usulüne uygun olarak tutuluyor mu?					
	36. Öğrenci işleri usulüne uygun olarak yapılıyor mu?					
	37. Personelle ilgili kayıtlar düzenli olarak tutuluyor mu?					
	38. Hesap, ayniyat ve demirbaş işlemleri, usulüne göre yapılıyor mu?					
OKUL-ÇEVRE İLİŞKİLERİ	39. Çevrenin okula maddi ve manevi desteğini sağlayabiliyor musunuz?					
	40. Okulun etkinlikleri hakkında çevreyi bilgilendiriyor musunuz?					
	41. Çevrenin ihtiyaçlarını fark ederek, bunu karşılama yönünde bir çabanız var mı?					
	42. Okulunuzla-çevre arasında etkili bir iletişim var mı?					
YÖNETİCİNİN EKLEMEN İSTEDİĞİ GÖRÜŞLER	DENETMENİN GÖRÜŞLERİ					
ÖNERİLECEK KAYNAKLAR						
Yönetici İsim-imza	Denetmen İsim-imza					

KAYNAKÇA

- Aydın, Mustafa (1993) *Çağdaş Eğitim Denetimi*, 3. Basım, Ankara: Pegem Yayınları.
- Başar, Hüseyin (1995) *Öğretmenlerin Değerlendirilmesi*, Ankara: Pegem Yayınları.
- _____ (1988) "Öğretmenlerin Değerlendirilmesi: Seçenek ve Uygulamaları", *Eğitim ve Bilim*, Cilt 12, No: 54, Ankara.
- Brophy, J.E., Good, T.L. (1986) "Teacher Behavior and Student Achievement", M.C. Wittrock (Ed.), *Handbook of Research on Teaching*, (3. Baskı). New York: Macmillan.
- Bursalıoğlu, Ziya (1991) *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Cengiz, Cevdet (1992) *Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Yetiştirilmesi ve Teftişin Geliştirilmesi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Dumrul, M. Seher (1987) *İlkokul Müdürlerinin Denetim Yetki ve Yeterlilikleri Ankara İli Merkez İlkokullarında*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Günçer, B., Oral, G. (1993) "Relationship between creativity and nonconformity to school discipline as perceived by teachers of Turkish elementary school children by controlling for their grade and sex", *Journal of Instructional Psychology* 20, 208-214.
- Gürsel, Aysu Arslan (1998) *Öğretmen Formasyonunda Yeniden Yapılanma Süreci Endeksli Formasyon*, Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- Jenkins Lee (1998) *Improving Student Learning*, Çev. Gönül Yenersoy, İstanbul: Kalder Yayınları.
- Levin, B. (1979) "Teacher Evaluation: A Review of Research", *Educational Leadership*, 37, 240-245.
- MEB.EARGED (1995) *Öğretmen Değerlendirme, Eğitim Araştırmaları*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Sağlamer, Emin (1975) *Eğitimde Teftiş Teknikleri*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Taymaz, Haydar (1982) *Teftiş-(Kavramlar-İlkeler-Yöntemler)*, Ankara: A.Ü. Eğitim Bil. Fak. Yayını.
- Tortop, Nuri; Eyüp G. İspir ve Burhan Aykaç (1993) *Yönetim Bilimi*, Ankara: Saydam Matbaacılık.